

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САНАТОРНО-КУРОРТНОГО ЛІКУВАННЯ В УКРАЇНІ

MODERN APPROACHES TO THE ORGANIZATION OF HEALTH RESORT TREATMENT IN UKRAINE

Дослідження спрямоване на висвітлення сучасних підходів до організації санаторно-курортного лікування в Україні. Виявлено, що наразі назріла гостра потреба в терміновому порядку намітити та здійснити комплекс заходів, спрямованих не тільки на збереження потенціалу курортної сфери, а й на формування сучасного підходу до організації санаторно-курортного забезпечення, здатного вирішувати як медико-соціальні завдання забезпечення населення доступною, ефективною санаторно-курортною допомогою, так і економічні проблеми формування сфери санаторно-курортної справи. Проаналізовано стан розвитку сфери туризму за 2024 рік. Розглянуто санаторно-курортні установи, які використовують сучасні підходи для організації своєї діяльності. Сформовано основні напрямки модернізації системи санаторно-курортного комплексу України, які допоможуть надавати якісні послуги.

Ключові слова: санаторно-оздоровчі послуги, конкурентоспроможність, якість послуг, стандарти санаторно-курортного лікування, оптимізація діяльності.

The study is aimed at highlighting modern approaches to the organization of sanatorium and resort treatment in Ukraine. In the course of the study, a number of general scientific methods were used, namely: a graphical method for studying the development of the hotel market, a systematization method for systematizing health resort facilities that use modern approaches to organizing their activities and an analytical method for formulating practical recommendations that will help health resort facilities improve the quality of services provided. It is found that there is an urgent need to urgently outline and implement a set of measures aimed not only at preserving the potential of the resort sector, but also at forming a modern approach to the organization of sanatorium and resort services capable of solving both the medical and social tasks of providing the population with affordable, effective sanatorium and resort care and the economic problems of forming the sanatorium and resort sector. The state of development of the tourism sector in 2024 is analyzed. It is established that in recent years, the tourism sector, including the health resort sector, has undergone negative changes. This is due to the annexation of the Autonomous Republic of Crimea, the pandemic and the full-scale invasion. The author considers health resort institutions that use modern approaches to organize their activities. It is emphasized that the presented institutions have developed a harmonious system of patient accommodation focused on their individual needs and preferences. Based on the results of the study, the author identifies the main directions of modernization of the system of sanatorium and resort complex of Ukraine, which will help to provide quality services. The conclusions emphasize that health resort organizations should focus not only on the implementation of the health resort product within the region, but also on developing a system for promoting and positioning their services throughout Ukraine and the neighboring countries.

Key words: health resort services, competitiveness, quality of services, standards of health resort treatment, optimization of activities.

УДК 615.8:338.48

DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.92-31>

Мартинюк У.А.¹

к.с.-г.н., доцент кафедри туристичного бізнесу та гостинності,
Львівський національний університет
ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С. З. Гжицького

Martyniuk Uliana

Stepan Gzhyskyi National University
of Veterinary Medicine
and Biotechnologies of Lviv

Постановка проблеми. Останнім часом спостерігається зниження якості людського потенціалу та продуктивності праці, що пов'язано зі зростанням загальної захворюваності населення країни. Одним з інструментів для розв'язання цієї проблеми може стати система санаторно-курортного лікування та відпочинку, заснована на використанні природних лікувальних ресурсів. У вітчизняній практиці санаторно-курортного лікування використовують засновані на суворому науковому підході методи профілактики, реабілітації та оздоровлення, тоді як у зарубіжних країнах основні акценти робляться на рекреаційній складовій курортного відпочинку [11]. Сутність сучасного українського ринку санаторно-курортних

послуг зумовлена давніми й багатими традиціями вітчизняної курортології з великим ухилом у лікувально-оздоровчу й медичну спеціалізацію. Суб'єкти ринку, що включають санаторно-курортні організації та покупців їхніх послуг, взаємодіють не тільки між собою, а й із навколишнім середовищем, яке чинить на нього вплив різною мірою, що відображається на показниках функціонування ринку, та включає такі блоки, як інфраструктурне та інституціональне середовище, а також природні лікувальні ресурси.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що формування ефективної системи лікування, профілактики та оздоровлення населення в санаторно-курортних умовах дозволить поліпшити їх стан

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8739-6356>

здоров'я, що нерозривно пов'язане з підвищенням продуктивності праці і зростанням економічного розвитку населення. Тому вивчення впровадження сучасних підходів до санаторно-курортного лікування в Україні є вкрай необхідними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Роль лікувально-оздоровчого туризму в підвищенні якості життя населення України представлено в працях багатьох вітчизняних вчених. Так дослідження А. Д'яконової, Т. Стрікаленко та К. Жовтяк зосереджене на стратегіях удосконалення системи харчування в санаторно-курортних і рекреаційно-оздоровчих закладах України [1]. У статті І. Автушенко та О. Автушенко розглянуто особливості санаторно-курортного лікування військовослужбовців Збройних Сил України. Проаналізовано тенденцію скорочення кількості військових санаторіїв та зменшення ліжкового фонду санаторно-курортних установ [2]. Т. Коваленко досліджує наукові підходи до вдосконалення механізмів державного управління санаторно-курортним забезпеченням дітей в Україні [3]. І. Чурпій та співавтори у своїй роботі досліджують лікувальну діяльність та реабілітаційні можливості санаторно-курортного комплексу «Моршинкурорт» [4]. У дослідженні Н. Нечевой та І. Давиденко розглянуто актуальні питання сервісного управління підприємствами санаторно-курортного комплексу [5]. У статті О. Шишкіної оцінено сучасний стан категоризованих готелів в Україні, їх зміну з часом та розподіл по регіонах. Досліджено діяльність Державного агентства розвитку туризму України щодо присвоєння категорій готелям, виявлено основні тенденції та частоту підтвердження заявленого рівня категоризації [6]. О. Мозолєв у своїй роботі висвітлює методичні підходи до дослідження проблеми організації лікувального туризму в Україні [7]. У роботі М. Штайней, Т. Чернико та О. Нод систематизовано характеристики сучасного стану туристичної галузі та курортно-рекреаційної сфери України, а також визначено їхні стратегічні напрями розвитку [8]. Дослідження Д. Лихтина зосереджене на аналізі існуючих підходів до визначення сутності санаторно-курортної послуги, автор виокремлює її основні компоненти та розробляє моделі такої послуги як багатокомпонентного продукту регіонального санаторно-курортного комплексу [9].

При всій значимості наукових праць вищезазначених авторів можна зробити висновок, що дослідження в основному присвячені розгляду конкретних напрямків функціонування ринку туристично-рекреаційних і санаторно-курортних послуг, проте мало розглянуті саме сучасні підходи до організації санаторно-курортного лікування, тому зазначена тема потребує подальших досліджень в цьому напрямку.

Постановка завдання. Метою дослідження є висвітлення сучасних підходів до організації

санаторно-курортного лікування в Україні та розробка рекомендацій щодо його вдосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Становлення і розвиток ринкових відносин у нашій країні призвело до комерціалізації санаторно-курортної сфери, при цьому, однак, зберіглось її соціальне значення. Особливість санаторно-курортної діяльності у вигляді специфічної послуги, виконуваної для задоволення потреб людини в лікуванні, відпочинку, оздоровленні, обмежує включення в ринкові відносини. Виробництво і споживання санаторно-оздоровчих послуг саме з використанням лікувальних природних чинників (мінеральна вода, цілющі грязі, клімат, ландшафт, водні ресурси) має бути доступним для всього суспільства, а фінансування виробництва таких послуг повинно здійснюватися за рахунок бюджетних коштів країни або її суб'єктів. Перед санаторно-курортними установами постали завдання забезпечити свою життєздатність, професійну спроможність і конкурентоспроможність на ринку санаторно-курортних послуг. У таких умовах рушійним фактором конкурентоспроможності та сталого розвитку санаторно-курортних організацій є підвищення якості послуг, що надаються.

На жаль, зараз сфера туризму зазнала негативних змін. Починаючи з 2013 року вона зменшується в цілому на 175 об'єктів гостинності в рік [10]. Це пов'язано з анексією АР Крим, пандемією коронавірусу та повномасштабним вторгненням Росії, в тому числі, це зачіпає і заклади санаторно-курортного лікування. У 2024 році мережа готелів Ribas Hotels Group представила результати дослідження розвитку готельного ринку, в тому числі санаторно-курортних закладів. На рис. 1 автором представлені результати даного дослідження, а саме туристичних засобів розміщення по сегментам у 2024 році.

Отже, найвищі темпи скорочення зафіксовані у 2024 відносно 2023 в таких категоріях: туристичні бази, табори та кемпінги (-33,5%), лікувальні пансіонати (-22,5%), оздоровчі заклади (-83,3%), санаторії-профілакторії (-85,5%), бальнеологічні та грязелікарні (-11,1%) та бази і пансіонати відпочинку (-24,2%). Представлені дані показують в якому критичному стані знаходиться сфера туризму в Україні [10].

Однак слід зауважити, що після закінчення воєнного конфлікту ситуація може покращитись. Це стосується саме санаторіїв, пансіонатів та будинків відпочинку часів СРСР, тому що ці об'єкти можуть стати основою для організації лікувальної інфраструктури для реабілітації поранених військових.

Якісні зміни в підході до обслуговування клієнтів мають бути здійснені за допомогою принципів маркетингу і програм підвищення якості санаторно-оздоровчих послуг. При цьому концепція

Рис. 1. Туристичні засоби розміщення по сегментах за 2024 рік

Джерело: складено автором за [10]

маркетингу якості обслуговування спрямована на підвищення задоволеності та лояльності споживачів, що, своєю чергою, має забезпечити прибутковість і конкурентоспроможність санаторіїв.

Розробка і просування бренду санаторно-курортного закладу мають акцентувати увагу на його унікальних характеристиках, включаючи історичну та культурну значущість місцевості, ексклюзивні санаторно-курортні процедури, наявність культурних і природних пам'яток, а також потенціал для залучення інвестицій. Це включає в себе розвиток унікальної стратегії маркетингу та комунікацій, яка підкреслює особливості та переваги санаторно-курортного закладу, його лікувальні

методики та способи їх застосування, а також послуги, що надаються, та їхню якість [11].

У різних регіонах України функціонують багато санаторно-курортних установ (табл. 1), які надають не лише лікування відповідно їх профілю, але й цікаві туристичні послуги.

Отже, представлені санаторії демонструють інтеграцію сучасних туристичних підходів, поєднуючи оздоровлення з активним та культурним відпочинком, що робить їх привабливими для широкого кола відвідувачів.

У рамках стратегії забезпечення найвищого рівня задоволеності відпочивальників у цих санаторіях їхній територіальний простір був ретельно

Таблиця 1

Санаторно-курортні установи, які використовують сучасні підходи до організації своєї діяльності

№ з/п	Назва санаторію	Надані послуги
1	Санаторій «Лісова пісня» (Волинська область)	Санаторій розташований поблизу Шацьких озер, він пропонує не лише лікувальні процедури, але й активний відпочинок на природі. Гості можуть насолоджуватися водними видами спорту, пішими прогулянками та екскурсіями до місцевих природних пам'яток.
2	Санаторій «Термал Стар» (Закарпатська область)	Цей заклад поєднує термальні води з сучасними спа-процедурами. Окрім оздоровлення, відвідувачам пропонуються екскурсії до місцевих виноробень, замків та природних парків, що робить відпочинок насиченим та пізнавальним.
3	Санаторій «Миргородкурорт» (Полтавська область)	Відомий своїми мінеральними водами, цей санаторій інтегрує лікувальні програми з культурними заходами. Гості можуть відвідати місцеві музеї, взяти участь у майстер-класах з народних ремесел та насолодитися виступами фольклорних колективів.
4	Санаторій «Деренівська купіль» (Закарпатська область)	Цей сучасний комплекс пропонує не лише оздоровчі процедури, але й активний відпочинок: тенісні корти, велосипедні маршрути та екскурсії до місцевих визначних пам'яток. Такий підхід дозволяє поєднати лікування з повноцінним туристичним досвідом.
5	Санаторій «Гірська Тиса» (Закарпатська область)	Розташований у мальовничій місцевості, цей санаторій пропонує не лише лікувальні процедури, але й активний відпочинок, включаючи піші прогулянки в горах, екскурсії до місцевих визначних пам'яток та участь у культурних заходах.

Джерело: сформовано автором на основі [12–13]

продуманий і структурований. Він поділяється на три спеціалізовані зони, кожна з яких призначена для певних видів діяльності та відпочинку: зону лікувальних процедур, зону дозвілля та зону активного відпочинку. Цей поділ дає змогу максимально враховувати потреби та вподобання різних груп пацієнтів. Таким чином, у представлених установах розроблено гармонійну систему розміщення пацієнтів, орієнтовану на їхні індивідуальні потреби та вподобання [12].

Варто наголосити, що для досягнення якісного рівня обслуговування, санаторно-курортні заклади мають провести аналіз послуг, які вони надають та виявити існуючі проблеми.

Аналіз наданих послуг санаторно-курортної організації має проводитися по ряду головних напрямів, до яких відносяться унікальні якісні характеристики: наявність будівель з історичним значенням, відповідність всіх об'єктів суворим ліцензійним стандартам; оснащення сучасним спеціалізованим медичним обладнанням; розташування в екологічно сприятливій зоні з унікальними природно-кліматичними особливостями; надання преміальних послуг у готельній сфері; комплексний підхід до надання послуг, включаючи медичні процедури, проживання, харчування та можливості для туризму; зручне географічне розташування; наявність власної автономної інфраструктури, а також близькість до культурних та історичних пам'яток. Додатковою перевагою є залучення відомих особистостей та значний інвестиційний потенціал [13].

У контексті цих особливостей санаторно-курортній організації необхідно сконцентрувати зусилля на розширенні її обізнаності серед цільової аудиторії за рахунок розвитку і реалізація комплексного медіаплану.

Отже сьгоднішні умови функціонування висувають нові вимоги до організації санаторно-курортної діяльності, пов'язані, перш за все, з адаптацією санаторно-курортної організації до вимог сучасного ринку, заснованої на постійному підвищенні її конкурентоспроможності.

Таким чином, можна виділити наступні основні напрямки модернізації системи санаторно-курортного комплексу України:

1. *Підвищення доступності санаторно-курортного лікування.* Цей етап включає: розробку сучасних науково обґрунтованих показань і протипоказань до санаторно-курортного лікування дорослих і дітей; розроблення та впровадження порядку організації та стандартів санаторно-курортного лікування (для різних категорій населення).

2. *Оптимізація діяльності, реструктуризація санаторно-курортних організацій в Україні.* В рамках цього етапу необхідно визначити потребу в санаторно-курортному лікуванні відповідно до захворюваності дорослого і дитячого населення України; актуалізувати профілі санаторіїв

відповідно до типу (профілю) курортів, де вони розташовані; перепрофілювання ліжок в залежності від необхідності при наявності відповідних природних лікувальних ресурсів.

3. *Надання санаторно-курортного лікування окремим категоріям громадян у рамках надання державної соціальної допомоги.* В рамках цього етапу необхідно забезпечити санаторно-курортне лікування при наявності медичних показань для громадян – отримувачів комплексу соціальних послуг – з метою профілактики основних захворювань. Слід змінити методiku визначення обсягу коштів державного бюджету, що виділяються на фінансування послуг з санаторно-курортного лікування пільгових категорій громадян; планувати ритмічний розподіл фінансових ресурсів до Фонду соціального страхування України і громадян України в рамках делегованих повноважень; скоротити тривалість процедур по підбору санаторно-курортних організацій; розробити чіткі стандарти санаторно-курортного лікування.

4. *Удосконалення кадрової політики.* Необхідна зміна штатного розпису санаторно-курортних організацій зі збільшенням чисельності спеціалістів з фізіотерапії, лікувальної гімнастики, медичної реабілітації; підвищувати кваліфікацію медичних спеціалістів; мотивувати персонал.

5. *Збереження курортів та лікувально-рекреаційних зон, природних лікувальних ресурсів.* При цьому необхідно зберегти статус курортів та лікувально-рекреаційних зон як особливо охоронюваних природних територій; привести статус курортів у відповідність до чинного законодавства про природні лікувальні ресурси, лікувально-рекреаційні зони та курорти; оновити райони санітарної (гірської санітарної) охорони курортів [14].

Таким чином, представлені пропозиції для модернізації системи санаторно-курортного комплексу України спрямовані на формування конкурентоспроможності санаторно-курортних закладів. Кожний із зазначених вище етапів має цілий комплекс завдань, реалізація яких потребує організаційної, економічної та ресурсної підтримки.

Висновки. Підсумовуючи результати дослідження, можна зробити висновок, що санаторно-курортна діяльність спрямована на підвищення багатьох соціальних показників розвитку суспільства. У сучасних соціально-економічних умовах курортна справа має непрямої стосунок до державної системи охорони здоров'я і поступово «розчиняється» в туристській сфері з ухилом не на лікувально-оздоровчу складову, а на відпочинок і дозвілля. Це може бути пов'язано з низькою конкурентоспроможністю організацій курортно-рекреаційного комплексу України, які не пристосувалися до здійснення основної діяльності в умовах жорсткої ринкової конкуренції і які розглядаються масовим споживачем, як одна з альтернатив

туристичного відпочинку. Важливим економічним аспектом такого процесу є структурні зміни внутрішнього змісту туристично-рекреаційної діяльності, де важливе місце посідає ринок санаторно-курортних послуг.

Розвиток регіональних санаторно-курортних комплексів дасть змогу не тільки поліпшити якість здоров'я населення, а й буде сприяти комплексному розвитку інфраструктури територій, адже більшість курортів розташовані в місцях видобутку природних лікувальних ресурсів і на доволі суттєвому віддаленні від міських агломерацій. Розвиток ринку санаторно-курортних послуг та впровадження сучасних підходів до організації санаторно-курортного лікування має сприяти підвищенню дохідної частини бюджетів, переважно державного та місцевого рівнів.

Таким чином, необхідність розроблення єдиної системи просування регіонального ринку санаторно-курортних послуг обґрунтована сформованими тенденціями в лікувально-оздоровчому туризмі та її здатністю вивести санаторно-курортний комплекс на новий рівень конкурентоспроможності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Д'яконова, А., Стрікаленко, Т., Жовтяк, К. Стратегія розвитку організації харчування в санаторно-курортних та рекреаційно-оздоровчих комплексах України. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-12>
2. Автушенко, І., Автушенко, О. Трансформація системи санаторно-курортного лікування військовослужбовців збройних сил України в особливий період (2014–2022 рр.). *Воєнно-історичний вісник*. 2025. 54 (4). С. 25–34. DOI: <https://doi.org/10.33099/2707-1383-2024-54-4-25-34>
3. Кваленко Т.В. Аналіз наукових концепцій у сфері санаторно-курортного забезпечення дітей в Україні. *Аспекти публічного управління*. 2014 № 2 (8). С. 15–20. DOI: <https://doi.org/10.15421/151451>
4. Чурпій І.К., Голод Н.Р., Федірко А.М., Мельник О.В. Реабілітаційний потенціал санаторно-курортного комплексу Моршинкурорт. *Scientific and practical journal*. 2019. № 1 (9). С. 161–167. URL: <https://art-of-medicine.ifnmu.edu.ua/index.php/aom/article/view/304/267>
5. Нечева, Н., Давиденко, І. Тенденції сервісного управління підприємств санаторно-курортного комплексу. *Економіка та суспільство*. 2022. № 40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-19>
6. Шикіна, О. В. Сучасні тенденції розвитку категоризованих готелів України. *Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. праць. Одеса : Одеський національний економічний університет*. 2021. № 2 (77). С. 163–179. URL: <http://vsed.oneu.edu.ua/collections/2021/77/page.php?id=abstract/ukr/163-179>
7. Mozolev O. Methodological approaches to studying the organization of medical and health tourism in Ukraine. *Journal of Education, Health and Sport*.

2023. Vol. 47 (1). P. 187–196. DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/JEHS.2023.47.01.017>

8. Stehnei M., Chernychko T., Nod O. Potential assessment of the tourism industry and resort and recreation sphere of the regions of Ukraine on the basis of sustainability. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2022. № 7 (1). P. 230–237. DOI: <http://dx.doi.org/10.36887/2415-8453-2022-1-29>

9. Likhtin D. A. Health resort services: Essence, specific features, and approaches to classification. *Economics and Management*. 2022. № 28 (9). P. 944–954. DOI: <http://dx.doi.org/10.35854/1998-1627-2022-9-944-954>

10. Аналіз готельного ринку України у 2024 році URL: https://inventure.com.ua/uk/analytics/investments/analiz-gotel'nogo-rinku-ukraini-u-2024-roci?utm_source=chatgpt.com

11. Horozhankina N.A., Horb K.M., Grytsenko A.V., Tarasenko H.Y. Development tendencies of the sanatorium and resort economy of Ukraine. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 7. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14841385>

12. Санаторії України: 29 найкращих місць для оздоровлення. URL: https://ua.igotoworld.com/ua/article/1308_sanatorii-ukrainy-luchshye-mesta-dlja-ozdorovlenija.htm

13. Bieloborodova M. Prospects of health and medical tourism clusterization in Ukraine. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2024. Вип. 19. С. 58–68. DOI: <https://doi.org/10.26565/2310-9513-2024-19-06>

14. Галасюк С. Концептуальні підходи до визначення терміну «лікувально-оздоровчий туризм». *Економіка та суспільство*. 2023. № 47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-8>

REFERENCES:

1. Diakonova A., Strikalenko T., Zhovtiak K. (2023). Stratehiia rozvytku orhanizatsii kharchuvannia v sanatorno-kurortnykh ta rekreatsiino-ozdorovchyykh kompleksakh Ukrainy [Strategy for the development of catering in sanatoriums, resorts and recreational complexes in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, no. 50. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-12> [in Ukrainian].
2. Avtushenko I., Avtushenko O. (2025). Transforatsiia systemy sanatorno-kurortnoho likuvannia viiskovosluzhbovtiv Zbroinykh Syl Ukrainy v osoblyvyi period (2014–2022 rr.) [Transformation of the system of sanatorium-resort treatment for military personnel of the Armed Forces of Ukraine during the special period (2014–2022)]. *Voienno-istorychnyi visnyk – Military Historical Bulletin*, no. 54(4), pp. 25–34. DOI: <https://doi.org/10.33099/2707-1383-2024-54-4-25-34> [in Ukrainian].
3. Kvalenko T.V. (2014). Analiz naukovykh kontseptsii u sferi sanatorno-kurortnoho zabezpechennia ditei v Ukraini [Analysis of scientific concepts in the field of sanatorium-resort provision for children in Ukraine]. *Aspekty publichnoho uhravlinnia – Aspects of Public Administration*, no. 2 (8), pp. 15–20. DOI: <https://doi.org/10.15421/151451> [in Ukrainian].
4. Churpii I.K., Holod N.R., Fedyirko A.M., Melnyk O.V. (2019). Reabilitatsiyni potentsial sanatorno-kurortnoho kompleksu "Morshynkurort" [Rehabilitation potential

of the sanatorium-resort complex "Morshynkurort"]. *Scientific and practical journal*, no. 1(9), pp. 161–167. Available at: <https://art-of-medicine.ifnmu.edu.ua/index.php/aom/article/view/304/267> [in Ukrainian].

5. Necheva N., Davidenko I. (2022). Tendentsii servysnoho uhravlinnia pidpriemstv sanatorno-kurortnoho kompleksu [Trends in service management of sanatorium-resort enterprises]. *Ekonomika ta suspilstvo—Economy and society*, no. 40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-19> [in Ukrainian].

6. Shykina O.V. (2021). Suchasni tendentsii rozvytku kategoryzovanykh hoteley Ukrainy [Modern trends in the development of categorized hotels in Ukraine]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen – Bulletin of Socio-Economic Research*, no. 2 (77), pp. 163–179. Available at: <http://vsed.oneu.edu.ua/collections/2021/77/page.php?id=abstract/ukr/163-179> [in Ukrainian].

7. Mozolev O. (2023). Methodological approaches to studying the organization of medical and health tourism in Ukraine. *Journal of Education, Health and Sport*, no. 47(1), pp 187–196. DOI: <https://doi.org/10.12775/JEHS.2023.47.01.017>

8. Stehnei M., Chernychko T., Nod O. (2022). Potential assessment of the tourism industry and resort and recreation sphere of the regions of Ukraine on the basis of sustainability. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*, no. 7 (1), pp. 230–237. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2022-1-29>

9. Likhtin D.A. (2022). Health resort services: Essence, specific features, and approaches to classification. *Economics and Management*, no. 28 (9), pp. 944–954. DOI: <https://doi.org/10.35854/1998-1627-2022-9-944-954>. [in English].

10. Analiz hotelnoho rynku Ukrainy u 2024 rotsi [Analysis of the Ukrainian hotel market in 2024]. Available at: https://inventure.com.ua/uk/analytics/investments/analiz-gotelnogo-rinku-ukraini-u-2024-roci?utm_source=chatgpt.com [in Ukrainian].

11. Horozhankina N.A., Horb K.M., Grytsenko A.V., Tarasenko H.Y. (2025). Development tendencies of the sanatorium and resort economy of Ukraine. *Aktualni pytannia ekonomichnykh nauk – Current Issues of Economic Sciences*, no. 7. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14841385> [in English].

12. Sanatorii Ukrainy: 29 naykrashchykh mist dlia ozdorovlennia [Sanatoriums of Ukraine: 29 best places for health improvement]. Available at: https://ua.igotoworld.com/ua/article/1308_sanatorii-ukrainy-luchshye-mesta-dlja-ozdorovlenija.htm [in Ukrainian].

13. Bieloborodova, M. (2024). Prospects of health and medical tourism clusterization in Ukraine. *Visnyk Kharkivskogo natsionalnogo universytetu imeni V.N. Karazina – Bulletin of the V. N. Karazin Kharkiv National University*, no. 19, pp. 58–68. DOI: <https://doi.org/10.26565/2310-9513-2024-19-06>

14. Halasiuk, S. (2023). Kontseptualni pidkhody do vyznachennia terminu "likuvalno-ozdorovchyi turizm" [Conceptual approaches to defining the term "medical and health tourism"]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*. №47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-8> [in Ukrainian].